

วิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลอง บางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี ที่สอดคล้องกับแนวคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

The People's Way of Life in Upper klong Bangkok
Noi Community Nonthaburi Province with
Philosophy of To Sufficiency Economy Concept

สำราญ จูช่วย^{1*}
Sumran Juchooy^{1*}

¹อ., คณะศิลปศาสตร์ สาขาวิชาศึกษาทั่วไป มหาวิทยาลัยราชภัฏฯ นนทบุรี 11130

* Corresponding author: E- mail: sumran.rc111@gmail.com Tel 089-1032163

บทคัดย่อ

การแก้ไขวิกฤติการณ์โดยรวมทางหนึ่ง คือการพึ่งพาตนเอง โดยน้อมนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ที่พระราชทานเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิตซึ่งวิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี มีเสน่ห์ในความเป็นชุมชนดั้งเดิม แต่กำลังถูกรายล้อมด้วยการเปลี่ยนแปลงด้านต่าง ๆ ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิถีชีวิต ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และศึกษาความสอดคล้องของวิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี ที่สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้วิธีสัมภาษณ์ สืบเนื่องจากมีส่วนร่วมในชุมชนและใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่า 1) วิถีชีวิตของคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี มีวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับดี ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพหลักด้านสังคมช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ด้านวัฒนธรรมมีความมั่นคงและยืนยาวในประเพณีดั้งเดิม ด้านสิ่งแวดล้อมมีความเป็นธรรมชาติ 2) ความสอดคล้องของวิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี กับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูง มีระดับการปฏิบัติร้อยละ 78.44

คำสำคัญ : วิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี

Abstract

TKing Bhumibol Adulyadej's Sufficiency Economy Policy is one of the best way for solving crises in Thailand . A way of life of people living in upper Klong Bangkok Noi community, based on self reliance, patience, perseverance, wisdom and prudence is rapidly changed by socioeconomic, environmental and cultural. This research aims to study the economic, social, cultural and environmental life of the people living in upper Klong Bangkok Noi community and to study the practice of philosophy of Sufficiency Economy in their living . From the study we found that. 1) Economic lives of the people were at good level. Agriculture is the main occupation of the community. Socially, they are supportive and helpful. Culturally, they firmly preserve their own traditional culture. Environmentally, they still maintain natural environment. 2) Also we found that overall people practice the sufficiency economy in their economic, social, cultural and environmental lives at rather high level (78.44%)

Keywords : The People's Way of Life in Upper klong Bangkok Noi Community
Nonthaburi

บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นพระราชปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ทรงให้แนวทางการดำเนินชีวิตให้แก่พสกนิกรชาวไทย นับตั้งแต่ พ.ศ. 2517 เป็นต้นมา และมีความชัดเจนมากขึ้น เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม พ.ศ. 2540 เพื่อเป็น แนวทางการแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยทรงชี้แนะแนวทางการแก้ไข เพื่อให้ รอดพ้น และสามารถดำรงอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ภายใต้การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ของสังคม เศรษฐกิจพอเพียงจึงเป็นแนวปฏิบัติที่สำคัญตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับ รัฐบาล ทั้งการพัฒนาและบริหารประเทศ ให้ดำเนินไปใน “ทางสายกลาง” โดยเฉพาะการ พัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันทันต่อโลก ความพอเพียงหมายถึง ความพอประมาณ ความ มีเหตุผล รวมถึงความจำเป็น ที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพร้อมต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอก ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีจิตสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตให้มีความรู้ที่ เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน มีความเพียร มีสติปัญญาและรอบคอบ เพื่อให้สมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรม จากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี [1] คลองบางกอกน้อยจังหวัดนนทบุรี เกิดจากการไหลคดเคี้ยวของแม่น้ำเจ้าพระยาที่ไหลผ่านจากเขตเมืองนนทบุรี ลงมาถึงสะพาน ปันเกล้า แล้วไหลลงไปทางตะวันตก เข้ามาทางคลองบางกอกน้อย อ้อมผ่านเขตดลิ่งชัน บางระมาดและวกกลับเข้าคลองบางกอกใหญ่ (หรือคลองบางหลวง) พื้นที่ดังกล่าวจึงถูกกัดเซาะด้วยแรงน้ำเป็นรูปเกือกม้า และเกิดเป็นชุมชนขนาดใหญ่ขึ้น ในพ.ศ. 2089 และเรียกขาน ตามพื้นที่ดั้งเดิมว่า “ชุมชนริมคลองบางกอกน้อย” เป็นต้นมา ชุมชนริมคลองบางกอกน้อย ในอดีต เป็นชุมชนค้าขายเก่าแก่แห่งหนึ่งของจังหวัดนนทบุรี เป็นที่เลื่องลือของความเป็น ตลาดนัดปากคลองบางกอกน้อยทุก ๆ วันจะมีเรือมาค้าขายสินค้าเป็นร้อย ๆ ลำ ซึ่งเป็นผลผลิต ของท้องถิ่นชาวสวนผลไม้ดั้งเดิม ที่นำมาขายแลกเปลี่ยนกัน เช่น ลิ้นจี่ มะม่วง ทุเรียน ชมพู และผลไม้ตามฤดูกาล เป็นที่กล่าวขานถึงความอุดมสมบูรณ์ของชุมชนริมคลองบางกอกน้อย และความสุขในวิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยที่เรียบง่าย มีความผูกพันช่วยเหลือ เกื้อกูลกันในอดีตเรื่อยมา

จากการสร้างความเจริญสู่ท้องถิ่นในปัจจุบันส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลง ทั้งด้าน วัตถุและด้านจิตใจ ความเจริญทางด้านคมนาคม การสร้างถนนราชพฤกษ์และถนน นครอินทร์ที่พาดผ่านพื้นที่ ซึ่งเป็นที่ทำการเกษตรชั้นดีของชาวสวนดั้งเดิมในจังหวัดนนทบุรี ก่อให้เกิดการกัดกร่อนที่ดิน พื้นที่การเกษตรลดลงเป็นจำนวนมาก มีการเปิดพื้นที่ด้านใน

เป็นโครงการหมู่บ้านจัดสรรขนาดใหญ่และการขาดความรับผิดชอบจากโครงการหมู่บ้านจัดสรร ที่ส่งผลต่อระบบนิเวศวิทยา และวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจที่มีการประกอบอาชีพอื่น ๆ นอกภาคเกษตร และการใช้ชีวิตในครอบครัวและสังคมของคนในชุมชน ตลอดจนวัฒนธรรมที่มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสังคมปัจจุบัน

ดังนั้น การเตรียมความพร้อมให้แก่คนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี เพื่อรับมือกับกระแสต่าง ๆ ที่ถาโถมเข้ามา จึงเป็นเรื่องสำคัญและในเวลาที่เหมาะสมชาติเกิดวิกฤติการณ์ต่าง ๆ ทางแก้ไขปัญหาที่ดี และเหมาะสมที่สุด คือ การพึ่งพาตนเองโดยน้อมนำพระราชปรีชาญาณของเศรษฐกิจพอเพียง ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ภูมิพลอดุลยเดชพระราชที่พระราชทานให้แก่ปวงชนชาวไทย เพื่อนำไปเป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต ให้รองรับกับกระแสเศรษฐกิจที่เน้นการบริโภคและวัตถุนิยมเป็นหลัก โดยเน้นย้ำให้ปวงชนชาวไทยสามารถเอาตัวรอดจากวิกฤติและสามารถดำรงชีวิตได้อย่างมั่นคง เพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่สมดุลและมีคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืน ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของสังคมและชุมชน และการเสริมสร้างจิตสำนึกของคนในชุมชนให้รู้จักพอเพียงในสิ่งที่ตนมีอยู่ เห็นความสำคัญของคุณค่าทรัพยากรธรรมชาติ มีชีวิตที่เรียบง่าย และเป็นต้นแบบแห่งการดำเนินชีวิตที่ดี ซึ่งคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี ในอดีตมีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย พึ่งพิงธรรมชาติ เป็นชุมชนที่มีเสน่ห์ของความเป็นชุมชนดั้งเดิม แต่ด้วยความเจริญทางด้านต่าง ๆ ทั้งทางด้านการศึกษา การคมนาคม และเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่สร้างความเจริญแผ่ขยายเข้ามาในชุมชน ทำให้ชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงไปจากอดีต ซึ่งความเข้มแข็งของชุมชนในอดีตส่งผลให้ชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน มีชื่อเสียงด้านการเกษตร มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่และภูมิทัศน์ที่งดงาม โดยเฉพาะการเป็นอยู่ที่พึ่งพาธรรมชาติ การช่วยเหลือเกื้อกูลกันที่นำศึกษาถึงภูมิหลังของชุมชนและลักษณะการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนที่เป็นต้นแบบของความเข้มแข็งของชุมชนที่เป็นเอกลักษณ์ จนได้รับการกล่าวขานถึง ตั้งแต่อดีตถึงปัจจุบัน

ผู้วิจัยจึงเห็นความสำคัญที่ควรศึกษาถึงวิถีชีวิตของคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบนในด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านวัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อม ในปัจจุบันเป็นไปในทิศทางใดและมีลักษณะการดำเนินชีวิตตามปรัชญา ของเศรษฐกิจพอเพียงในระดับใด โดยมีวัตถุประสงค์ของการศึกษา เพื่อศึกษาวิถีชีวิต ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมของคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี และเพื่อศึกษาวิถีชีวิตของคนในชุมชนว่า มีความสอดคล้องกับแนวคิด ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และด้านสิ่งแวดล้อมในระดับใด ซึ่งข้อมูลส่วนหนึ่งจะสามารถรู้ถึงความเข้มแข็งในวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของคนชุมชนในปัจจุบันที่สามารถเป็นต้นแบบให้เป็นที่แหล่งศึกษาเรียนรู้ให้แก่กันศึกษาและคนในชุมชน เพื่อทราบถึงหลักการปฏิบัติตนที่สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งยังเป็นข้อเสนอแนะในการพัฒนาชุมชนและสร้างองค์ความรู้ทางสังคมและมนุษย์วิทยาเพื่อเป็นแนวทางพัฒนาชุมชนริมคลองบางกอกน้อยต่อไป

วิธีการวิจัย

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นประชากรในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรีที่เป็นคนในพื้นที่ดั้งเดิมโดยกำเนิด และประกอบอาชีพเกษตรกร มีพื้นที่ศึกษาครอบคลุม 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลบางสีทอง ตำบลบางขุนกอง ตำบลบางขุน และเทศบาลปลาญบาง จำนวนประชากรที่ใช้ในการศึกษา จำนวน 156 คน จากจำนวนประชากรที่ประกอบอาชีพเกษตรดั้งเดิมทั้งสิ้นจำนวน 1,302 คน กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรคำนวณของ Taro Yamane [2] มีการกำหนดแบบแผนการสุ่มตัวอย่างโดยวิธีบังเอิญ (Accidental Sampling) จากตัวแทน ซึ่งเป็นครอบครัวแต่ละตำบล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลวิจัยมี 3 ชนิด คือ 1) การสังเกต (Observation) แบบมีส่วนร่วม 2) แบบสัมภาษณ์ (Interview) ซึ่งมีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยดำเนินการหาค่าความเที่ยงตรงในเนื้อหา (Content Validity) และ 3) แบบสอบถาม ซึ่งมีการตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือโดยการหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) เครื่องมือในการวิจัยได้รับ แบบสอบถามคิดเป็นร้อยละ 100 โดยมีความสมบูรณ์ตรงตามจำนวน 156 ชุด การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้สถิติพื้นฐาน ได้แก่ การแจกแจงความถี่ (Frequency Distribution) การหาค่าร้อยละ (Percentage) การหาค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) สำหรับข้อมูลเชิงคุณภาพทำการตรวจสอบข้อมูลจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องแล้วนำมา วิเคราะห์ข้อมูล แบบบรรยาย

อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาวิถีชีวิตของคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี ที่สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผู้วิจัยพบประเด็นที่นำมาอภิปรายผลดังนี้

1. วิถีชีวิตของคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี มีวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับดี ประกอบอาชีพเกษตรกรเป็นอาชีพหลัก มีวิถีชีวิตด้านสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีวิถีชีวิตด้านวัฒนธรรมที่มั่นคงและยืนยาวในประเพณีดั้งเดิม มีวิถีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความเป็นธรรมชาติ และมีการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัดนนทบุรี

2. ความสอดคล้องของวิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบนที่สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ผลการศึกษาข้อมูลวิถีชีวิตของคนในชุมชนบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างดี มีการปฏิบัติที่สอดคล้องอยู่ในระดับ 78.44 เมื่อศึกษาภูมิหลังในแต่ละด้านพบว่า

2.1 ความสอดคล้องด้านเศรษฐกิจ พบว่า วิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อย ตอนบน มีความสอดคล้องอยู่ในระดับกลางมีระดับปฏิบัติร้อยละ 72.67 เนื่องจากคนในชุมชน มีความพึงพอใจต่อภูมิประเทศของความเป็นชุมชนริมน้ำ ไม่ต้องการขยายพื้นที่อยู่อาศัยไปอยู่ที่อื่นและไม่ต้องการหาซื้อทรัพย์สินที่ไม่จำเป็น ซึ่งสอดคล้องกับอภิชัย พันธเสน [3] ที่กล่าวว่า เศรษฐกิจพอเพียง โดยเนื้อแท้ก็คือพุทธเศรษฐศาสตร์ อันเป็นเส้นทางที่จะนำไปสู่สังคม สติปัญญา โดยมีจิตสำนึกเกิดจากความตระหนักถึงความสุขและความพอใจในการใช้ชีวิตอย่าง พอดีและรู้สึกถึงความพอดี คือ การดำเนินชีวิตอย่างสมณะประกอบสัมมาอาชีพอย่างถูกต้อง ไม่โลภ [3] และสอดคล้องกับนิสา บุญยัง และจากรุวรรณ พุ่มสงวน [4] ที่เล่าว่า คนในชุมชน มีความขยัน สอนลูกหลานให้รู้จักทำมาหากินทางการเกษตรและเก็บผลผลิตขายหารายได้เพิ่มเติมด้วยการปลูกผักสวนครัวกินเองในบ้าน ด้วยมีพื้นที่อุดมสมบูรณ์ [4-5] และสอดคล้องกับพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราช ที่พระราชทานไว้ เมื่อวันที่ 4 ธันวาคม 2554 [1] ความว่า “...อันนี้เคยบอกว่า ความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัว จะต้องผลิตอาหารของตัวเอง จะต้องทอผ้าใส่เอง อย่างนั้นมันเกินไป แต่ว่า ในหมู่บ้านหรือในอำเภอ จะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่า ความต้องการก็ขายได้ แต่ขายในที่นี้ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมากนัก...” และ สอดคล้องกับ กรมการพัฒนาชุมชน [1] ได้ อธิบายถึงการประยุกต์ใช้เศรษฐกิจพอเพียงด้าน เศรษฐกิจ คือการอยู่อย่างพอดี ประกอบอาชีพสุจริต ใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย โดยไม่ เบียดเบียนตนเอง มีรายได้สมดุลกับรายจ่าย [1] และสอดคล้องกับบัณฑิต อ่อนคำ [6] ที่ อธิบายถึงการน้อมนำแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพึ่งตนเองโดยการปลูกจิตสำนึกใน ครอบครัวให้เกิดความสำนึกที่จะเปลี่ยนรูปแบบจากเชิงพาณิชย์มาเป็นการผลิต เพื่อการมีชีวิต รอดและนำออกมาขาย เมื่อมีส่วนเกินจากการเก็บไว้บริโภค [6]

2.2 ผลการศึกษาด้านสังคม พบว่า วิถีชีวิตของคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อย ตอนบน มีความสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านสังคมในระดับสูง มีระดับปฏิบัติร้อยละ 81.37 ด้วยคนในชุมชนมีความรัก ความสามัคคี ประกอบอาชีพด้วยความ ซื่อสัตย์สุจริตต่อกัน และได้รับการเอาใจใส่ดูแล จากคนในชุมชนด้วยกันเป็นอย่างดีให้ความ เคารพผู้นำชุมชนและผู้อาวุโสในชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ สุพานี ตั้งตระกูลทรัพย์ [7] ที่ได้ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนอัมพวา ที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า คนใน ชุมชนอัมพวา มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ซึ่งคนในชุมชนริมบางกอกน้อยตอนบน มีวิถีการดำเนิน ชีวิตที่ดีต่อกัน โดยไม่เอาเปรียบ ซึ่งกันและกันเอง [7] สอดคล้องกับภัทรา มาแจ้ง [8] ที่เล่าว่า คนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรี จะรักใคร่สามัคคีกัน ช่วยเหลือกันดี เคารพนับถือกันประดุจญาติพี่น้อง [8] สอดคล้องกับภานุมาศ ทรัพย์ทวีสิน [9] ที่เล่าว่าทุก ครอบครัวในแต่ละหมู่บ้านของชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จะชื่นชมและยกย่องผู้นำ ในชุมชนของตนเอง [9] และสอดคล้องกับสุเมธ ตันติเวชกุล [10] ที่สรุป

2.3 ผลการศึกษาด้านวัฒนธรรม พบว่า วิธีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อย ตอนบน มีความสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านวัฒนธรรมอยู่ในระดับสูงมีระดับปฏิบัติร้อยละ 85.34 ด้วยคนในชุมชนมีความรักและหวงแหนวัฒนธรรมประเพณีทางสายน้ำ และรักถิ่นที่อยู่อาศัยริมคลองของตนเอง มีความภูมิใจในเอกลักษณ์ดั้งเดิมของชุมชน คือ การเชื่อฟังบรรพบุรุษ สืบทอดวัฒนธรรมทางพุทธศาสนาและกลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง และมีความสุขเมื่อได้ประกอบกิจกรรมประจำวันทางสายน้ำ ซึ่งสอดคล้องกับภัทรา มาแจ้ง และนิต ป่องภัย [8] ที่เล่าว่า ความสุขของคนในชุมชน คือการทำกิจกรรมร่วมกับสายน้ำ เช่น ใส่บาตรพระทางเรือทุกเช้า การพักผ่อนบริเวณชานบ้าน และการซื้อขายของจากเรือพายที่พายขายของริมน้ำ มีเอกลักษณ์ในการเคารพเชื่อฟังคำสั่งสอนของบรรพบุรุษ [8,10] ซึ่งสอดคล้องกับสุเมธ ตันติเวชกุล [10] ที่ได้อธิบายถึงความสมดุลจากแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านวัฒนธรรม คือ การปลูกฝังให้เด็กและเยาวชน เห็นคุณค่าของความเป็นเอกลักษณ์ไทย เคารพเชื่อฟังผู้ใหญ่เห็นคุณค่าของประโยชน์ภูมิปัญญาไทย [10] และสอดคล้องกับผลการศึกษาของสำราญ จูช่วย [11] ที่ได้ศึกษาการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางขุนนุ่น ภายใต้การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น พบว่า คนในชุมชนบางขุนนุ่น ซึ่งส่วนหนึ่ง คือ หมู่ที่ 1 หมู่ที่ 2 และหมู่ที่ 5 ที่อยู่ในชุมชนริมคลองบางกอกน้อย มีการดำเนินชีวิตที่เชื่อเรื่องคุณธรรมความดีของบุคคล เชื่อฟังคำอบรมสั่งสอนของบรรพบุรุษและรักในวัฒนธรรมดั้งเดิมทางพุทธศาสนา [11] สอดคล้องกับผลการศึกษาของสุพาดิ ตั้งตระกูลทรัพย์ [7] ที่ได้ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนอ่าวปากกับเศรษฐกิจพอเพียง จังหวัดสมุทรสงคราม พบว่า วิถีชีวิตด้านวัฒนธรรมคนในชุมชนมีศาสนาสถานเป็นศูนย์รวมจิตใจ มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะ คือการเคารพผู้อาวุโสในชุมชน [7] และผลการศึกษาของอำนาจ ใหญ่ยิ่ง และคณะ [12] ที่ศึกษาชุมชนเพื่อการรองรับกิจกรรมการเกษตรเชิงนิเวศตามแนวพระราชดำริของเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษาบ้านร่องเย็น อำเภอสอง จังหวัดแพร่ พบว่า เอกลักษณ์ความเป็นวิถีล้านนาตะวันออกของประเทศไทยที่ยังแสดงให้เห็นถึงความเป็นสังคมอยู่เย็นเป็นสุข คือความเอาใจใส่แบบญาติพี่น้อง การพึ่งพาช่วยเหลือรวมถึงวัฒนธรรมการให้ [12]

2.4 ผลการศึกษาด้านสิ่งแวดล้อม พบว่า วิธีชีวิตของคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อย ตอนบน มีความสอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงด้านสิ่งแวดล้อม ในระดับกลาง มีระดับปฏิบัติร้อยละ 74.38 ด้วยคนในชุมชน แต่ละครอบครัว มีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัด ร่วมกันปลูกต้นไม้รักษาสิ่งแวดล้อมและชุมชนให้สะอาดร่มรื่นน่าอยู่ และร่วมมือกันรณรงค์ไม่ใช้สารเคมีเร่งผลผลิต เพื่อผลกำไรและร่วมกันอนุรักษ์ลำน้ำให้ใสสะอาด สอดคล้องกับภัทรา มาแจ้ง และเขาว์ โพธิ์กลิ่น [13] ที่เล่าว่า คนในชุมชนให้ความร่วมมือในการรณรงค์ไม่ใช้สารเคมีเร่งผลผลิตเพื่อผลกำไรและช่วยกันอนุรักษ์ลำคลองให้ใสสะอาด เพื่อใช้อุปโภคบริโภคในครัวเรือน และให้ความสำคัญกับดินฟ้าอากาศ ในการทำการเกษตรเป็นอย่างดี มีความรักและหวงแหนผืนดินทางการเกษตร [8,13] ซึ่งสอดคล้องกับ กรมการพัฒนาชุมชน [1] ที่ได้อธิบายความสำคัญของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้ใช้และจัดการ

อย่างฉลาด พร้อมมีการเพิ่มมูลค่าโดยให้ยึดหลักการของความยั่งยืน และเกิดประโยชน์สูงสุด ดังกระแสพระราชดำริสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภูมิพลอดุลยเดชมหาราชความว่า “..ถ้ารักษาสิ่งแวดล้อมให้เหมาะสมดีกว่าอยู่ได้อีกหลายร้อยปี ถึงเวลานั้นลูกหลานของเราก็อาจหาวิธีแก้ปัญหาต่อไป เป็นเรื่องของเราหรือไม่ใช่เรื่องของเรา แต่เราก็ทำได้ โดยรักษาสิ่งแวดล้อมไว้ให้พอสมควร...” และสอดคล้อง กับกรมการพัฒนาชุมชน [1] ที่อธิบายว่า การใช้ทรัพยากรธรรมชาติที่ฉลาด คือการรู้จักใช้อย่างรอบคอบ และเลือกใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ให้เกิดความยั่งยืนสูงสุด [1] และนิธิ เอียวศรีวงศ์ [14] ได้ให้ความคิดเห็นว่า การดำเนินชีวิตตามแนวทางของเศรษฐกิจพอเพียง ที่จะคำนึงถึงการพึ่งพาอาศัยกัน พร้อม ๆ กับการรักษาความสมบูรณ์ของธรรมชาติไปด้วย โลกทรรศน์ของเศรษฐกิจพอเพียง สอดคล้องกับอุดมการณ์คือมนุษย์แต่ละคนไม่ได้เป็นศูนย์กลาง แต่ละคนอยู่ได้ด้วยการพึ่งพาอาศัยกันและพึ่งพาธรรมชาติ [14]

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาพบว่า

วิถีชีวิตของคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบนจังหวัดนนทบุรี มีวิถีชีวิตด้านเศรษฐกิจอยู่ในระดับดีประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นอาชีพหลัก มีวิถีชีวิตด้านสังคมที่ช่วยเหลือเกื้อกูลกัน มีวิถีชีวิตด้านวัฒนธรรมที่มั่นคงและยืนยาวในประเพณีดั้งเดิม มีวิถีชีวิตด้านสิ่งแวดล้อมที่มีความเป็นธรรมชาติจนถึงปัจจุบัน โดยมีวิถีชีวิตที่เข้มแข็งตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

ความสอดคล้องของวิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบนจังหวัดนนทบุรี กับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อมโดยรวมอยู่ในระดับค่อนข้างสูงมีการปฏิบัติร้อยละ 78.44 ซึ่งมีความสอดคล้องด้านสังคม วัฒนธรรมในระดับสูง และมีความสอดคล้องด้านเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับกลาง

คำขอบคุณ

การวิจัยเรื่องวิถีชีวิตคนในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบน จังหวัดนนทบุรีที่สอดคล้องกับแนวคิดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สำเร็จลุล่วงด้วยดี จากความอนุเคราะห์ด้านข้อมูลของศูนย์ศิลปวัฒนธรรมจังหวัดนนทบุรี ในด้านประวัติความเป็นมาของวัฒนธรรมท้องถิ่นจังหวัดนนทบุรี องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุน องค์กรบริหารส่วนตำบลบางขุนทอง องค์กรบริหารส่วนตำบลบางสีทอง และเทศบาลปลายบาง รวมทั้งกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

ทุกหมู่บ้านประชากรกลุ่มตัวอย่างผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน ปลัดอำเภอบางกรวย และผู้สูงอายุบุคคล ดั้งเดิมในชุมชนริมคลองบางกอกน้อยตอนบนทุกท่านที่ให้ข้อมูล และอำนวยความสะดวกให้ผู้วิจัยได้เข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน ทำให้ได้รับทราบข้อมูลได้เป็นอย่างดี และขอขอบพระคุณท่านที่ปรึกษา ท่านรองศาสตราจารย์ ดร. วิรัช วรรณรัตน์ ที่ให้การชี้แนะและตรวจสอบข้อมูลด้านพื้นฐาน ขอขอบคุณท่านเรือโท กฤษณ์ จินตะเวช นายอำเภอบางกรวย ที่อำนวยความสะดวกในการลงพื้นที่ของผู้วิจัยผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณทุกท่านเป็นอย่างสูง ไว้ ณ โอกาสนี้

เอกสารอ้างอิง

- [1] กรมการพัฒนาชุมชน. (2550). **เกร็ดความรู้เกี่ยวกับเศรษฐกิจพอเพียงกับสังคมไทย**. กรุงเทพฯ : เอสเพรส.
- [2] กัลยา วาณิชย์บัญชา. (2550). **สถิติสำหรับงานวิจัย**. ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- [3] อภิชัย พันธเสน. (2542). **เศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงกับการวิเคราะห์ตามความหมายของนักเศรษฐศาสตร์ อ้างจากรรณกรรมปริทัศน์ที่เกี่ยวข้องกับปรัชญาเศรษฐกิจ พอเพียง กลุ่มพัฒนากรอบแนวคิดทางทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. มีนาคม 2546. (เอกสารอัดสำเนา).
- [4] นิสา บุญยัง (ผู้ให้สัมภาษณ์), สாரัญ จุช่วย (ผู้สัมภาษณ์), องค์การบริหารส่วนตำบลบางสีทอง จังหวัดนนทบุรี. เมื่อวันที่ 25 มีนาคม 2556.
- [5] จารุวรรณ พุ่มสงวน (ผู้ให้สัมภาษณ์), สாரัญ จุช่วย (ผู้สัมภาษณ์), องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุน จังหวัดนนทบุรี. เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2556.
- [6] บัณฑิต อ่อนคำ. (2542). **รับวิกฤติโลกปี 2000เศรษฐกิจยั่งยืน**. กรุงเทพฯ : อมรินทร์ พรินตติ้ง แอนด์ พลัสลิชซิ่ง.
- [7] สุพานี ตั้งตระกูลทรัพย์. (2551) **ศึกษาวิถีชีวิตชุมชนอัมพวาที่สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจ พอเพียง จังหวัดสมุทรสงคราม**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืน คณะวิทยาศาสตร์. เชียงใหม่ : มหาวิทยาลัยแม่โจ้.
- [8] ภัทรา มาแจ้ง (ผู้ให้สัมภาษณ์), สாரัญ จุช่วย (ผู้สัมภาษณ์). องค์การบริหารส่วนตำบลบางขุน จังหวัดนนทบุรี เมื่อ วันที่ 25 พฤษภาคม 2556.
- [9] ภาณุมาศ ทรัพย์ทวีสิน (ผู้ให้สัมภาษณ์), สாரัญ จุช่วย (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 146/72 เทศบาลปลายบาง จ.นนทบุรี. เมื่อวันที่ 25 พฤษภาคม 2556.

- [10] สุเมธ ตันติเวชกุล. (2542). **เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริ**. เอกสาร
อัดสำเนาการบรรยายพิเศษ. วันที่ 14 มิถุนายน 2543, สำนักงานที่ปรึกษา
เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.
- [11] สำราญ จุช่วย. (2554). **การดำเนินชีวิตของคนในชุมชนบางขุนน ภายใต้
การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น** (รายงานการวิจัย).
- [12] อำนวยใหญ่ยิ่ง และคณะ. (2554). **การศึกษาชุมชนเพื่อรองรับกิจกรรมการท่องเที่ยว
เกษตรกรเชิงนิเวศตามแนวพระราชดำริเศรษฐกิจพอเพียง : กรณีศึกษา
บ้านร่องเย็นมหาวิทยาลัยแม่โจ้**. แพร่เฉลิมพระเกียรติ ตำบลแม่ทราย
อำเภอร่องวาง จังหวัดแพร่.
- [13] เขาว์ โพธิ์กลิ่น (ผู้ให้สัมภาษณ์), สำราญ จุช่วย (ผู้สัมภาษณ์), ที่บ้านเลขที่ 40/2
ตำบลบางขุนน อำเภอบางกรวย จังหวัดนนทบุรี, เมื่อวันที่ 2 มีนาคม 2556.
- [14] นิธิ เอียวศรีวงศ์. (2546). **มิติทางวัฒนธรรมในยุคเศรษฐกิจพอเพียง ความหมายความ
สำคัญวรรณกรรมปริทัศน์ที่เกี่ยวข้องปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง**. กรุงเทพฯ :
เพชรรุ้งการพิมพ์.